

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 132/2023-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Davidom Vöröšom, advokátom, Landererova 8, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava V v konaní vedenom pod sp. zn. 2T/21/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava V v konaní vedenom pod sp. zn. 2T/21/2020 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresný súd Bratislava V **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **50 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 11. novembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 2T/21/2020 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Sťažovateľ žiada o priznanie finančného zadosťučinenia 3 000 eur a náhrady trov konania.

2. Uznesením č. k. III. ÚS 132/2023-9 zo 16. marca 2023 prijal ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Skutkové východiská

3. V napadnutom trestnom konaní bol sťažovateľ opatrením okresného súdu č. k. 2T/21/2020 z 5. mája 2020 ustanovený za obhajcu obžalovanej [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ]. Po tom, čo bolo ustanovenie sťažovateľa za obhajcu okresným súdom 15. júla 2021 zrušené, si sťažovateľ podaním doručeným okresnému súdu 8. augusta 2021 uplatnil nárok na priznanie odmeny a náhrady za obhajobu v celkovej sume 1 542,05 eur. Okresný súd 19. novembra 2021 vyzval (mailom) sťažovateľa na doplnenie podkladov k rozhodnutiu, ktoré sťažovateľ doručil súdu v ten istý deň. Okresný súd o nároku sťažovateľa rozhodol uznesením z 10. decembra 2021 vydaným súdnym úradníkom, ktorým priznal sťažovateľovi odmenu a náhradu 975,60 eur a vo zvyšku návrh zamietol. Sťažovateľ podal proti rozhodnutiu súdneho úradníka 18. januára 2022 sťažnosť. Rozhodnutie o sťažnosti sťažovateľ urgoval mailom 8. júla 2022 a následne podaním z 2. októbra 2022. Okresný súd rozhodol o sťažnosti sťažovateľa uznesením zo 14. apríla 2023, ktorým opravil výrok napadnutého uznesenia tak, že sťažovateľovi sa priznáva odmena a náhrada za obhajobu v celkovej sume 1 028,70 eur a vo zvyšku sa návrh zamietla (výrok I), a sťažnosť sťažovateľa ako nedôvodnú zamietol (výrok II). Uznesenie bolo zaslané stranám v ten istý deň.

III.

Argumentácia sťažovateľa

4. Napadnuté konanie o priznanie odmeny a náhrady sťažovateľovi ako ustanovenému obhajcovi je poznačené zbytočnými priet'ahmi v dôsledku postupu konajúceho súdu. Dĺžku napadnutého konania, ktorá ku dňu podania ústavnej sťažnosti predstavuje viac ako 15 mesiacov, sťažovateľ považuje za neprimeranú. Prejednávaná vec nie je fakticky ani právne zložitou, uvedené konštatoval aj samotný ústavný súd vo viacerých nálezoch (napr. III. ÚS 711/2017, I. ÚS 363/2020). Sťažovateľ nedal žiadny dôvod na vznik priet'ahov v konaní, naopak, opakovane urgoval rozhodovanie o podanej sťažnosti. V súvislosti s neefektívnym postupom okresného súdu sťažovateľ poukazuje na § 553 ods. 3 Trestného poriadku, podľa ktorého o návrhu je povinný orgán činný v trestnom konaní alebo súd rozhodnúť do 30 dní od jeho podania.

5. Podľa sťažovateľa okolnosti prejednávaného prípadu (dĺžka rozhodovania okresného súdu, predmet konania, vysoká inflácia v roku 2022) odôvodňujú priznanie finančného zadost'učinenia 3 000 eur, ktoré aspoň sčasti nahradí ujmu sťažovateľovi vzniknutú nekonaním okresného súdu.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení uviedla, že o sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu súdneho úradníka bolo rozhodnuté uznesením okresného súdu zo 14. apríla 2023, ktorým vo výroku I súd opravil zrejmu nesprávnosť a vo výroku II sťažnosť sťažovateľa ako nedôvodnú zamietol. K návrhu sťažovateľa na priznanie finančného zadost'učinenia uviedla, že bez ambície zbaviť sa zodpovednosti za priet'ahy, ku ktorým v konaní došlo, k záveru o vzniku

nereparovateľnej ujmy na strane sťažovateľa nie je možné dospieť, vychádzajúc len z celkovej dĺžky konania. Pokiaľ ústavný súd vysloví porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, z pohľadu výšky sťažovateľom požadovaného finančného zadost'učinenia uplatnenú sumu považuje za neprimeranú a neopodstatnenú a poukazuje na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 69/2011 z 3. mája 2011, kde v prípade neprimeranej dĺžky konania (v rozsahu 9,5 roka) bolo priznané finančné zadost'učinenie v sume 1 500 eur. Žiada ústavný súd, aby prihliadol na okolnosti posudzovanej veci. Je nesporné, že celková doba v časti konania o priznaní odmeny a náhrady sťažovateľovi sa môže javiť ako neprimeraná, rozhodnutie o sťažnosti ponecháva na posúdení ústavného súdu.

IV.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol, že celková dĺžka konania, v ktorom sa rozhodovalo o odmene sťažovateľa za výkon obhajoby v trestnom konaní, predstavuje 20 mesiacov, čo je neprimeraná doba. Chronológia predložená okresným súdom nezachytáva celý priebeh konania. Vyžiadaniu podkladov od sťažovateľa 19. novembra 2021 predchádzala mailová urgencia sťažovateľa zo 17. novembra 2021, ktorou žiadal o rozhodnutie. Následne okresný súd telefonicky žiadal sťažovateľa o opätovné zaslanie návrhu na priznanie odmeny a náhrady trov trestného konania, ktorý sťažovateľ zaslal mailom 18. novembra 2021 spolu s prílohami. Na podklade toho došlo zo strany súdu 19. novembra 2021 k vyžiadaniu podkladov, ktoré sťažovateľ ešte v ten istý deň doplnil. K vyžiadaným podkladom uviedol, že požiadavka súdu bola nedôvodná, pretože „vyhláška č. 655/2004 Z. z.“ takúto požiadavku na priznanie odmeny za úkon „príprava a prevzatie zastupovania“ neukladá. Vyžiadanie podkladov sa týkalo aj predloženia záznamu o nahliadnutí do súdneho spisu sťažovateľom, ktorým však okresný súd mal disponovať. Požadované finančné zadost'učinenie považuje za primerané s ohľadom na okolnosti prípadu. Sťažovateľ vykonával obhajobu v trestnom konaní, ktorá skončila v roku 2021. Súd rozhodol o sťažnosti sťažovateľa až potom, ako mu ústavný súd doručil ústavnú sťažnosť na vyjadrenie. Napriek rozhodnutiu o sťažnosti sťažovateľa odmena za výkon obhajoby mu stále nebola vyplatená. Poukázal na paralelu s pracovným právom a tvrdí, že na odmenu sťažovateľa je nutné nazerat' rovnako ako na mzdu. „Zadržiavanie“ odmeny spôsobené prietahmi predstavuje zásah do majetkových práv sťažovateľa, do možnosti uspokojovania jeho potrieb a potrieb jeho rodiny.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu

(m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04). Preto na naplnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet a právoplatne nerozhodli (m. m. I. ÚS 24/03, IV. ÚS 232/03).

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) a jeho význam pre s'ťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02).

11. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že predmetom rozhodovania okresného súdu v napadnutom trestnom konaní nebolo rozhodovanie o merite veci, teda o opodstatnenosti trestného obvinenia, ale „iba“ rozhodovanie o trovách konania, resp. o jednotlivom/čiastkovom nároku s'ťažovateľa na priznanie odmeny a náhrady podľa tarify. Keďže v prevažnej miere ide o rutinné mechanické posúdenie opodstatnenosti jednotlivých uplatnených úkonov právnej služby, zdĺhavý priebeh rozhodovania o nároku s'ťažovateľa nemožno ospravedlniť faktickou či právnou zložitost'ou veci.

12. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania s'ťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnost', ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom.

13. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní, pričom konštatuje, že okresný súd rozhodoval o nároku s'ťažovateľa dvadsať mesiacov, čo je samo osebe neprimerané, a to aj s prihliadnutím na povinnosť orgánu činného v trestnom konaní rozhodnúť o takom návrhu do 30 dní od jeho podania (§ 553 ods. 3 Trestného poriadku).

14. Ústavný súd preto vyslovil porušenie základného práva s'ťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

15. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

16. Vzhľadom na skutočnosť, že okresný súd svojím uznesením zo 14. apríla 2023 rozhodol o s'ťažnosti s'ťažovateľa a toto rozhodnutie následne aj zaslal stranám konania, nepostupoval ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a neprikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných priet'ahov (bod 3 výroku nálezu).

17. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

18. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 3 000 eur s poukazom na dĺžku rozhodovania okresného súdu, predmet konania, vysokú infláciu, a na zásah do jeho majetkových práv z dôvodu zadržovania odmeny, ktorá mu doteraz nebola vyplatená.

19. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody (III. ÚS 75/01, IV. ÚS 15/03).

20. Ústavný súd zohľadnil aj význam sporu pre sťažovateľa, ktorý pre neho ako advokáta nie je kľúčový, keďže nejde o rozhodnutie, ktorým by sa rozhodovalo vo veci samej, ale o procesné rozhodnutie, ktorým okresný súd priznal sťažovateľovi odmenu a náhradu hotových výdavkov. Vo veci sťažovateľa nešlo o stav takej právnej neistoty, ktorá by preň mala existenčný význam a ktorú by sťažovateľ nemohol riešiť inak ako podaním ústavnej sťažnosti (bod 11). K tomu treba uviesť, že vzťah advokáta ako súdom ustanoveného obhajcu a všeobecného súdu je iným vzťahom ako vzťah strany konania (napr. obžalovaného) na strane jednej a všeobecného súdu na strane druhej. Prostredníctvom ustanovenia obhajcu štát obžalovaným zabezpečuje ich základné právo na právnu pomoc, ktoré v trestnom konaní honoruje paušalizovanou, pomerne lukratívnou odmenou bez akéhokoľvek väčšieho rizika jej nevyplatenia. Nejde o typickú vec v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy alebo záležitosť podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (m. m. III. ÚS 240/2021).

21. S poukazom na uvedené, berúc do úvahy i skutočnosť, že toho času je už napadnuté konanie právoplatne skončené, deklarovanie porušenia práv sťažovateľa predstavuje podľa názoru ústavného súdu dostatočné zavŕšenie poskytnutej ústavnoprávnej ochrany, preto mu požadované primerané finančné zadosťučinenie nepriznal a v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhoviel (bod 3 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

22. Sťažovateľovi jeho právnym zastúpením advokátom, ktorý má rovnaké sídlo ako sťažovateľ, vznikli trovy, ktorých výška sa určuje podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) a ktoré sťažovateľ vyčíslil sumou 632,11 eur (dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 – prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti a jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 – stanovisko k vyjadreniu okresného súdu, spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Zistené porušenie základných práv sťažovateľa však neodôvodňuje to, aby mu bola náhrada trov konania priznaná v plnom rozsahu.

23. Prípád sťažovateľa neodôvodňuje to, aby mu náhrada trov právneho zastúpenia bola priznaná v plnej výške fikcie troch úkonov právnej služby. Aj keď ani advokátovi nemožno uprieť právo na to, aby sa v akomkoľvek konaní, teda aj v konaní na ústavnom súde, dal zastúpiť iným svojím kolegom, rozhodnutie sťažovateľa dať sa zastúpiť v konaní, ktoré súvisí s prieťahmi v konaní o priznanie jeho odmeny okresným súdom, nemožno vôbec považovať za hospodárne a účelné. To platí o to viac, že ide konanie, v ktorom nemožno počítat' s procesným rizikom spojeným s povinnosťou náhrady trov konania protistrany. S ohľadom na tieto skutočnosti ústavný súd pri priznaní náhrady trov konania nevychádzal z paušalizovaných náhrad za úkon právnej služby, ale sťažovateľovi priznal náhradu trov len sčasti v sume 50 eur.

24. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 2 výroku nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. mája 2023

Robert Šorl
predseda senátu